

PROIECTELE ȘI REALIZĂRILE PROFESIONALE — ÎNTR-O COLECTIVITATE DE TINERI —

Dr. Elena Potorac, dr. Maria Itu

Universitatea din Galați

Spre deosebire de aspirațiile profesionale care au constituit preocuparea mai multor cercetări din țara noastră, raportul dintre *proiectele ocupaționale* și *îndeplinirea lor* a fost mai puțin cercetat. Cunoscînd faptul că studiul aspirațiilor vocaționale, fără corelarea lor cu realizările este nesemnificativă, că cercetarea acestei relații pe o perioadă scurtă de timp și pe loturi nemarcate de subiecți este insuficientă pentru a pune în evidență transpunerea treptată a proiectelor profesionale în fapte de realitate, ca și strategiile și tacticile folosite în acest scop, în studiul de față ne-am propus cercetarea acestui aspect al problemei pe un număr de 68 de subiecți și pe o durată de zece ani.

Organizarea și metodologia cercetării

Cercetarea pe care ne-am propus-o a început în 1968 cu sondajul aspirațiilor profesionale ale unui grup format din 68 de elevi din două clase (a XI-a reală și umană), de la Liceul nr. 2 din Galați, lot pe care l-am urmărit timp de un deceniu în legătură cu realizarea proiectelor enunțate. S-a început cu un chestionar, prin care s-au stabilit opțiunile profesionale ale subiecților și s-a continuat cu interviuri anuale menite a urmări cursul realizărilor. Acestor instrumente le-au fost conexe convorbirea cu subiecții, cu părinții acestora, metoda cazuistică, studiul documentelor, care au oglindit rezultatele examenelor de admitere în instituțiile de învățămînt superior, în învățămîntul tehnic de subingineri, postliceal etc.

Prezentarea și analiza datelor

Datele obținute în 1968 cu privire la profesiunile spre care aspirau subiecții și realizarea lor după zece ani de la enunțul lor sînt înscrise în tabelul nr. 1. Din analiza acestui tabel reiese că din totalul subiecților intrați în lotul de cercetare, 97 % aspirau, în 1968, spre nivele profesionale înalte, ce solicitau studii superioare. Realizările din 1978 dovedesc că numai 46 % dintre ei au reușit această performanță. Profesia la care indicatorul din 1968 s-a realizat în proporție de 100 % este cea de medic. Realizări

s-au obținut și la profesii ca : inginer (60 %), profesor (40 %), arhitect (34 %), avocat (20 %) etc. Cu excepția profesiei de medic, la toate celelalte profesii, solicitând studii superioare, s-au înregistrat minusuri,

Tabelul nr. 1
Aspirațiile și realizările profesionale ale subiecților, în perioada 1968—1978

Nr. crt.	Profesia	Aspirațiile profesionale enunțate în 1968	Realizările din 1978	
			pe coordonatele aspirațiilor din 1968 nr.	pe alte coordonate nr.
1	Profesor	20	8(— 12)	
2	Inginer	15	9(— 6)	
3	Medic	9	9(± 0)	
4	Farmacist	4	0(— 4)	
5	Avocat	5	1(— 4)	
6	Arhitect	3	1(— 2)	
7	Ofițer	4	3(— 1)	
8	Arheolog	2	0(— 2)	
9	Economist	1	0(— 1)	
10	Geolog	1	0(— 1)	
11	Actor	1	0(— 1)	
12	Translator	1	0(— 1)	
13	Subinginer	1	5(+ 4)	
14	Tehnician	1	11(+ 10)	
15	Muncitor	0		3(+ 3)
16	Funcționar	0		17(+ 17)
17	Casnică	0		1(+ 1)

variind între 1—12. Realizările profesionale ale subiecților care formează diferența s-au înfăptuit prin coborîrea pretențiilor la nivelul secțiilor de subingineri, școlilor tehnice postliceale și cursurilor de calificare la locul de muncă. La unii indicatori ai aspirațiilor din 1968 apare un procent de zero în 1978, la cea de economist, geolog, arheolog, actor, translator etc. În schimb, gama profesiunilor s-a lărgit permițând subiecților să se realizeze pe alte coordonate decât cele menționate în 1968 : asistent medical, contabil, laborant, stenodactilografă etc., profesii care nu presupun o pregătire școlară deosebită, de nivel înalt, confruntări riguroase, școlarizare îndelungată etc. Anumite motive obiective și subiective i-au determinat pe unii subiecți să se încadreze ca funcționari și muncitori, deși în lista aspirațiilor profesionale enunțate în 1968 aceste categorii nu figurau.

Situația realizării aspirațiilor întregului lot de subiecți intrați în studiu, cercetată din punctul de vedere al congruenței sau incongruenței dintre proiectele ocupaționale enunțate în 1968 și realizările din 1978, figurează în tabelul nr. 2. Conținutul acestuia reliefează faptul că numai în 19 cazuri există o echivalență între specialitatea și nivelul proiectat în 1968 și performanța profesională atinsă în 1978, demonstrând că în lotul cercetat realizările profesionale nu s-au suprapus decât în proporție de 28 % peste aspirațiile enunțate. Datele înscrise în tabelul nr. 2 indică, totodată, 49 de neconcordanțe, adică 72 % între ceea ce subiecții au dorit și ceea ce au realizat. Asemenea date se explică prin faptul că, în general, aspirațiile sînt planuri de viitor, în timp ce realizările sînt condiționate de mulți factori interni și externi imprevizibili. Enunțul unei aspirații ocupaționale era făcut la vîrsta adolescenței cînd subiecții nu aveau experi-

Tabelul nr. 2

Congruenți ca specialitate și nivel	17
Incongruenți	49
— nivel și specialitate	13
— nivel	5
— specialitate	13
— alte situații (funcționari și casnice)	18
Total	68

ența confruntării cu greutățile posibile, nici imaginea eventualelor obstacole în calea îndeplinirii profesionale. Cei 49 de subiecți nerealizați pe coordonata dorită în 1968 constituie însă incongruențe numai în raport cu ceea ce ei au dorit inițial. Din punct de vedere al împlinirii profesionale ele constituie realizări de certă valoare pentru individ și societate, numai că s-au îndeplinit pe alte coordonate decât cele enunțate în anii adolescenței.

În afara acestui aspect global, studiul analitic al congruențelor și incongruențelor ne-a dat posibilitatea să desprindem aspecte ale aceleiași realități pe secțiile luate în studiu. Tabelul nr. 3 dezvăluie faptul că secția

Tabelul nr. 3.
Situația congruențelor și incongruențelor pe secții

Secții	Numărul subiecților	Congruenți	Incongruenți				total
			nivel și spec.	nivel	specialitate	alte situații	
Umană	36	9 (25%)	6	2	6	13	27 (75%)
Reală	32	10 (32%)	7	3	7	5	22 (68%)
Total	68	19 (28%)	13	5	13	18	49 (72%)

mai bine realizată sub aspect profesional este cea realistă, întrucât ea are un număr mai mare de realizări (32% față de 25% cit înregistrează secția umană), un număr mai mic de incongruențe inclusiv de funcționari (68% față de 75%) confirmând ideea că învățământul real răspunde mai bine cerințelor sociale privind necesarul forței de muncă în concordanță cu nivelul actual și de perspectivă al dezvoltării țării noastre și, prin *extenso*, generalizarea liceelor de specialitate constituie o mișcare binevenită în această direcție.

Tabelul nr. 4.
Situația congruențelor și incongruențelor pe sexe

Sexe	Numărul subiecților	Congruenți	Incongruenți				total
			nivel și spec.	nivel	specialitate	alte situații	
Băieți	31	12 (39%)	6	2	8	3	19 (61%)
Fete	37	7 (19%)	7	3	5	15	30 (81%)
Total	68	19 (28%)	13	5	13	18	49 (72%)

Tabelul nr. 4 evidențiază același aspect al problemei, analizat însă pe sexe. Din lectura lui rezultă că realizările băieților au coïncis cu profe-

siunea spre care au aspirat în anii liceului într-o proporție de două ori mai mare decît fetele (39 % băieți față de 19 % fete), că numărul nerealizărilor este cu mult mai mare la fete (81 % față de numai 61 % în cazul băieților) și tot acestea înregistrează un număr de aproape patru ori mai mare de funcționare.

Întrucît realizarea aspirațiilor profesionale presupune confruntarea, uneori repetată, a subiecților cu probele de selecție, am căutat să surprindem (tabelul nr. 5) dinamica acestora pe tot parcursul deceniului studiat. El semnaleză faptul că subiecții efectuează cele mai multe încercări în primii 10 ani după absolvire. De fapt, situația în ansamblu se stabilizează în acești ani.

Tabelul nr. 5
Evoluția probelor pe parcursul deceniului studiat

Ani	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	Total probe
Număr de probe	54	45	12	6	3	2	2	—	—	124

În anii următori, evoluția frecvenței încercărilor înregistrează un curs descendent. Studiul cazurilor dovedește că unii subiecți apelează la mai multe încercări cu intenția de a se realiza profesional: 18 subiecți au participat la 2 probe, 9 la 3, 3 la 4, 3 la 5 și 1 la 6. Aceste încercări au permis trieri treptate și soluționarea pozitivă a unor situații. Subiecții care au suferit eșecuri, de la caz la caz, au abandonat cursa sau au participat, în continuare, la probe de același nivel sau la cele de mai mică dificultate în selecție. Așa se explică unele încercări chiar și după 7 sau 8 ani de la absolvire.

Tehnicile studiului de caz ne-au condus la decelarea unui număr de opt subiecți care nu au dat nici o probă, fapt justificat de ei prin căsătoria imediat după absolvire și lipsa unor posibilități materiale la care noi adăugăm o situație școlară precară în timpul liceului, neîncredere în forțele proprii, dorința de independență materială, fuga de complicațiile și greutățile confruntărilor.

Dacă tabelul nr. 5 înregistrează evoluția probelor date de subiecți pe durata unui deceniu, tabelul nr. 6 prezintă numărul probelor, nivelul

Tabelul
Situația generală a prezentațiilor, reușităților

Nivelul probelor date	Prezențați								
	I	II	III	IV	V	VI	Total	I	II
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a. Probe de nivelul inv. superior	48	22	8	2	1	1	82	16	9
b. Probe de nivelul inv. tehnic de subingineri și școli postliceale	10	10	7	4	2	—	33	6	6
c. Cursuri de calificare la (locul de muncă, Univ. cult-șt.)	2	3	2	1	1	—	9	2	1
Total	60	35	17	7	4	1	124	24	16

de școlarizare spre care absolvenții s-au îndreptat, frecvența prezentărilor, reușitelor și nereușitelor la toate încercările. Numărul încercărilor, în dorința subiecților de a se realiza profesional, variază între 1—6, de la caz la caz (vezi coloanele 2—7), iar cel al treptelor de realizare se încadrează în trei niveluri: **a.** pentru învățământul superior, **b.** pentru învățământul tehnic de subingineri și școli postliceale și **c.** pentru calificare la locul de muncă. Totalul probelor la toate aceste niveluri și la întreaga gamă de încercări este de 124, ceea ce arată că unii subiecți au participat la mai multe probe. Cea mai mare parte din acestea sînt cele ce au vizat învățământul superior (82 de prezentări, adică 66 %), ceea ce dezvăluie tendința subiecților spre realizări profesionale superioare. Tot aici se înregistrează și cel mai mare număr de reușite, 30, adică 24 % din totalul prezentărilor. La probele înscrise pe alineatul **b** reușitele totalizează 19 cazuri, adică 15 %, iar la cele de la alineatul **c** 7 cazuri, adică 6 % din totalul prezentărilor. Pe ansamblul celor 124 de prezentări, coloana reușitelor indică 56 de cazuri, adică 45 %.

În privința nereușitelor, per total acestea depășesc reușitele (68 de nereușite față de 56 reușite), dovedind tendința subiecților spre supraaprecierea forțelor. Cel mai mare număr de nereușite se remarcă tot la probele vizînd învățământul superior (52 de nereușite față de 30 reușite), la celelalte două probe cifrele desemnînd insuccesele se află sub cele ce desemnează reușita—14 față de 19 (în coloana **b**) și 3 față de 7 (pentru coloana **c**), întrucît probele de la aceste ultime nivele presupun încercări mai ușoare, mai pe măsura posibilității subiecților.

Analiza pe probe este următoarea:

Proba I cu cea mai mare cifră de prezentări, adică 60 de subiecți a rezolvat 24 de cazuri, ceea ce reprezintă 40 % situații de reușită din totalul prezentărilor. Cercetat pe nivele, tabelul arată că cei mai mulți subiecți s-au confruntat cu exigențele învățământului superior, proba rezolvînd 16 cazuri de acest nivel. La celelalte nivele, proba a rezolvat 8 cazuri reprezentînd absolvenți care au recurs la tactica coborîrii nivelului în intenția de a reuși, tactică adoptată în ultimul moment și pe care înainte nu o acceptau ca posibilă. Cifrele înscrise în coloanele reprezentînd prima probă relevă faptul că 36 de subiecți n-au reușit la această încercare. Cele 60 % nereușite depășesc procentul succeselor obținute la prima probă.

nr. 6

și nereușitelor pe nivele și număr de probe

Reușiți					Nereușiți						
III	IV	V	VI	Total	I	II	III	IV	V	VI	Total
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
4	—	—	1	30	32	13	4	2	1	—	52
3	3	1	—	19	4	4	4	1	1	—	14
2	1	1	—	7	—	2	—	—	—	—	2
9	4	2	1	56	36	19	8	3	2	—	68

Eșecul este mai mare în învățământul superior (32 absolvenți nereușiți). Insuccesul a generat ulterior un comportament diferențiat. Unii subiecți au abandonat definitiv confruntarea cu exigențele vreunei probe de concurs, realitatea convingându-i că diferența între ceea ce credeau despre pregătirea proprie și cerințele obiective ale probelor de concurs este mare și nu le poate asigura reușita. Ei n-au avut nici voința necesară pentru a-și concentra eforturile pentru pregătirea necesară. Alții au considerat eșecul doar ca pe un fenomen întâmplător, și-au mobilizat mai intens forțele și, ca urmare, au fost semnalati ulterior, la intervale mai lungi sau mai scurte de timp participând la concurs. Au fost și cazuri de subiecți care, cunoscându-și mai bine forțele în urma confruntării cu probele, au încercat alte specialități decât cele vizate inițial.

Proba a II-a a totalizat 35 de încercări, cu 16 cazuri de succes, adică 46 % din totalul încercărilor. Ea prezintă, în mare, aceleași caracteristici cu prima probă : însumează cel mai mare număr de confruntări, de reușite și nereușite în învățământul superior, subiecții au recurs la tactici asemănătoare în vederea asigurării succesului, numărul nereușitelor îl depășese pe cel al reușitelor, subiecții nereușiți adoptând aproximativ același comportament.

La *proba a III-a* s-au prezentat la concurs 17 subiecți, reușind doar 9, adică 53 % din totalul celor prezentați la această confruntare. Remarcăm scăderea afluxului către învățământul superior. În urma confruntărilor repetate cu cerințele acestui nivel de realizare apare un număr mai mare de succese la categoriile de nivel **b** și **c** și scăderea numărului insucceselor.

Proba a IV-a a însumat 7 prezentați, din care 4 reușiți, adică 56 % din totalul încercărilor. Ea prezintă un tablou asemănător probei a treia : succesele se înregistrează la categorii de nivel **b** și **c**, numărul nereușitelor este mai mic decât cel al reușitelor. Nota specifică a acestei probe este aceea că ea nu înregistrează nici o reușită la nivelul învățământului superior.

Proba a V-a apare cu 4 absolvenți. Doi dintre aceștia au reușit. Reușitele sînt semnalate tot la categoria de nivel **b** și **c**, demonstrînd că s-au folosit cu succes tacticile coborîrii nivelului profesional.

Proba a VI-a reprezintă situația unui caz unic, el constituie o reușită în învățământul superior medical după ce participă la șase probe de concurs.

Situația realizărilor profesionale a adolescenților intrați în studiul de față, privită comparativ cu statutul profesional al părinților acestora, relevă că majoritatea s-au realizat profesional la un nivel superior celui al părinților, în mare parte la un nivel ce presupune studii superioare pe care părinții nu le-au putut realiza la timpul lor. Totalul acestora din urmă este format din 31 de subiecți (46 %) care s-au realizat ca ingineri, medici, profesori, avocați, arhitecți etc. Dacă ținem seama de faptul că majoritatea părinților celor din lotul cercetat au fost muncitori (46 %), putem aprecia că s-a produs un adevărat salt calitativ de la o generație la alta, salt care certifică faptul că tinăra generație a avut toate condițiile pentru a-și îndeplini aspirațiile profesionale și, ca urmare, s-a putut realiza, în cea mai mare măsură, la acest nivel.

Ca o problemă colaterală, dar nu lipsită de importanță pentru tema studiată, poate fi reținută ideea că sub influența acelorași condiții o bună

parte a părinților (34%) și-au optimizat statutul ocupațional în decursul anilor, schimbându-și profesiunea sau realizându-se la un nivel superior celui avut. Prin extrapolare, putem să conchidem că și tinerii din lotul cercetat de noi și mai ales acei dintre ei care se simt insuficient realizați profesional, ținând seama de condițiile favorabile create de societatea noastră, au posibilitatea de a se realiza mai bine profesional, ca specialitate și nivel.

Concluzii

Majoritatea subiecților care au format obiectul cercetării noastre (97%) au vizat aspirații profesionale înalte și nivele ocupaționale care solicită, pentru realizarea lor, studii superioare. Datele obținute în cercetare au demonstrat că numai 28% din aspirațiile formulate în anii adolescenței s-au realizat corespunzător, 72% constituind neconcordanțe între ceea ce subiecții au dorit și ceea ce au reușit.

Cu excepția celor satisfăcuți de reușita lor la prima probă, ceilalți subiecți au recurs la variate schimbări cu scopul de a-și deschide drum spre profesiunea și nivelul ocupațional dorit. Schimbările s-au produs în momente diferite (în preajma absolvirii liceului, după unul sau mai multe eșecuri, după unul sau mai mulți ani), cu direcții deosebite (schimbarea nivelului, schimbarea specialității sau schimbarea și a uneia și a alteia), în majoritate cu tendința de scădere a nivelului de aspirație și în raport cu particularitățile lor individuale (flexibilitate sau rigiditate comportamentală, supra sau subapreciere, realism sau lipsă de realism, sensibilitate mai mare sau mai mică față de eșec, satisfacție sau insatisfacție față de performanța atinsă).

Deși concentrată în primii ani, tentativa de realizare profesională și succesul pot apărea și cu mare întârziere față de momentul absolvirii, în cazuri mai deosebite, în situația unor subiecți perseverenți, pe care eșecul nu-i demobilizează, se pregătesc suplimentar și cu insistență, sint ambițioși, au modele pozitive puternice, își mobilizează toate forțele în vederea îndeplinirii țelului pe care și l-au propus.

Datele cercetării au dus la constatarea că, din punct de vedere al realizării profesionale, s-a produs un adevărat salt calitativ de la o generație la alta, date fiind condițiile create de societatea socialistă, tineretul realizându-se din punct de vedere profesional în mod superior situației ocupaționale a părinților.